

AL-SADUNI MUFDI PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Predstavka br. 61498/08, presuda od 2.marta 2010. [Četvrto odeljenje]

Činjenice:

Britanske snage su uhapsile podnosiocima predstavke 2003. godine, S obzirom da se hapšenje dogodilo nakon invazije multinacionalnih snaga, koje uključuju i britanske snage, podnosioci predstavke su u početku bili držani kao zatočenici iz razloga bezbednosti u pritvorskim objektima Ujedinjenog Kraljevstva pod sumnjom da su kao visoki funkcioneri stranke Baas organizovali nasilje protiv koalicioni snaga za vreme prethodnog režima u Iraku. 2004. godine britanska vojna policija zaključuje da postoje dokazi da su podnosioci predstavke umešani u ubistvo dvojice britanskih vojnika i decembra 2005., UK zvanično predaje predmet iračkim krivičnim sudovima. U maju 2006., na osnovu iračkog Krivičnog zakonika, izdaje se nalog za njihovo hapšenje i iračke vlasti donose rešenje o njihovom daljem pritvoru u Basri. Britanske vlasti su prekvalifikovale podnosiocima predstavke u pritvorene pod sumnjom da su počinili krivično delo. 2006. godine, Krivični sud u Basri odlučuje da će se podnosiocima predstavke suditi za ratni zločin pred iračkim Visokim Tribunalom, koji može izreći i smrtnu kaznu. Visoki Tribunal je više puta tražio da podnosioci predstavke budu prebačeni u njegovu nadležnost.

Podnosioci predstavke su tražili da sudovi UK ispituju zakonitost transfera iračkim vlastima. Divizijski sud u UK 19. decembra 2008. proglašava transfer zakonitim, a 30. decembra tu odluku je podržao i Apelacioni sud tvrdeći da je UK u odnosu na podnosiocima predstavke postupalo kao zastupnik iračkog suda i da nema autonomnu vlast da zadrži, pusti ili vrati podnosiocima predstavke. Sud je ustanovio da je UK, prema sporazumima koje je zaključilo sa Irakom, bilo dužno da preda podnosiocima predstavke u nadležnost Visokog Tribunala na njegov zahtev. Prema oceni Apelacionog suda, obaveza transfera stupa po isteku mandata britanskih snaga u Iraku. Sud smatra da smrtna kazna, koja je dozvoljena u Iraku i predviđena za određene zločine, ne predstavlja mučenje ili zločin protiv čovečnosti, pa samim tim ne predstavlja prepreku za ostvarivanje međunarodnopravne obaveze UK. Sud je takođe nije dozvolio podnosiocima predstavke da ulože žalbu Domu lordova niti im je odobrio privremenu meru.

Evropski sud, nakon što je obavešten o odluci Apelacionog suda, stavlja do znanja UK, da na osnovu Pravila 39 ne vrši transfer podnosilaca predstavke. UK je 31. decembra 2008. odgovorilo da nije u stanju da se povinuje privremenoj meri Evropskog Suda jer je u ponoć isticao mandat UK u Iraku i dodalo da je već ranije u toku tog dana izvršilo transfer podnosilaca predstavke iračkim vlastima.

Suđenje podnosiocima predstavke pred iračkim Visokom Tribunalom trajalo je od maja do septembra 2009. godine kada je donesena oslobađajuća presuda i kada su podnosioci predstavke

pušteni na slobodu. Tužilac je uložio žalbu, pa je Kasacioni sud naložio iračkim vlastima ponovnu istragu i ponovljeno suđenje.

Evropski sud je, u svojoj Odluci o Prihvatljivosti od 30. juna 2009., ustanovio da su vlasti UK imale potpunu i isključivu *de jure i de facto* kontrolu nad pritvorskim objektima u Iraku i da su bili u isključivoj nadležnosti UK sve do transfera iračkim vlastima 31. decembra 2008.

Pravo:

Član 3.: Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

U vreme kada je pravljene nacrt Konvencije, smrtna kazna nije smatrana povredom međunarodnih standarda. U međuvremenu, nakon potpisivanja i ratifikacije Konvencije, u Državama Članicama došlo je do značajnih promena i razvoja ka potpunom *de facto i de jure* ukidanju smrtne kazne. Države Članice potpisuju i ratifikuju dva protokola: Protokol br. 6 kojim se ukida smrtna kazna u vreme rata i Protokol br. 13 kojim se ukida smrtna kazna u svim okolnostima. Ujedinjeno Kraljevstvo je ratifikovalo i jedan i drugi Protokol. Druga rečenica člana 2. Konvencije koja glasi: "...Niko ne može namerno biti lišen života, sem prilikom izvršenja presude suda kojom je osuđen za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom" je izmenjena ustaljenom praksom Država u smislu da se smrtna kazna zabranjuje u svim okolnostima. Shodno tome, smrtna kazna ne izaziva samo fizičku bol već i snažnu psihološku patnju prouzrokovanu činjenicom da lice osuđeno na nju unapred zna da mu predstoji smrt i samim tim se može smatrati nečovečnim ili ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem u smislu člana 3. Konvencije.

Smrtna kazna je ponovo uvedena u Iraku 2004. godine. S obzirom na prirodu dokaza i dela koja su im stavljana na teret, podnosioci predstavke su bili suočeni sa realnom opasnošću od smrtne kazne ako bi im se sudilo pred iračkim sudom. Evropski sud smatra da su podnosioci predstavke, od kada su irački krivični sudovi preuzeli nadležnost nad njihovim predmetom u maju 2006., bili u konstantnom i utemeljenom strahu od izvršenja smrtne kazne. Takođe, Sud obrazlaže da je razumno pretpostaviti da je strah od izvršenja smrtne kazne izazvao snažnu psihološku patnju kod podnosilaca predstavke, koja se još više pojačala nakon što su prebačeni u irački zatvor 2008. godine.

UK je tvrdilo da je, shodno načelima međunarodnog prava, u obavezi da poštuje suverenitet Iraka i prebaci podnosiocima predstavke u irački zavor i u nadležnost iračkih sudova na njihov zahtev. Evropski sud povodom tih tvrdnji naglašava da Država Ugovornica nema pravo da stupi u bilo kakav sporazum sa nekom drugom državom, ukoliko je taj sporazum u suprotnosti sa Konvencijom i obavezama koje proističu iz nje, posebno kada je reč o predmetu koji podrazumeva opasnost od smrtne kazne i nanošenja teške i nepovratne štete.

UK je takođe tvrdilo da joj međunarodnim načelima ograničena dužnost pružanja diplomatskog azila za pojedince koji su izloženi opasnosti od postupanja koje je do te mere surovo da predstavlja zločin protiv čovečnosti. Evropski sud je zaključio da je situacija podnosilaca predstavke znatno drugačija te se njihov slučaj izdvaja samim tim što oni nisu tražili utočište od UK već su ih britanske snage uhapsile i pritvorile i dovele ih pod svoju nadležnost. U takvim okolnostima, Država je u bila obavezi da hapšenje i pritvor podnosilaca predstavke okonča tako da ne krši njihova prava iz Konvencije.

Treba istaći da Evropski sud nije bio ubeđen niti je utvrdio da je UK učinilo bilo kakav stvarni pokušaj da sa iračkim vlastima pregovara kako bi se sprečila opasnost od smrtne kazne za podnosiocima predstavke. Britanske vlasti nisu pokušale da izdejstvuju alternativno rešenje da se ,uz pristanak iračkih vlasti, podnosiocima predstavke sudi pred sudom UK, bilo u UK, bilo u Iraku. Takođe, UK nikad nije tražilo, niti je dobilo obavezujuće uverenje od iračkih vlasti da podnosioci predstavke neće biti izloženi opasnosti od izricanja smrtne kazne, u slučaju ustupanja njihovog predmeta. S obzirom da jemstva nije bilo, transfer podnosilaca predstavke u irački pritvor učinjen je suprotno obavezama UK iz članova 2. i 3. Konvencije i člana 1 Protokola br.13.

Imajući u vidu da je ishod postupka koji je vođen pred iračkim sudom za podnosiocima predstavke bio neizvestan i da su samim tim su oni bili podvrgnuti stalnom i utemeljenom strahu od smrtne kazne, zaključuje se da su podnosioci predstavke bili podvrgnuti nečovečnom postupanju iz člana 3. Konvencije.

Odluka da je bilo povrede prava iz člana 3. po Konvenciji doneta je jednoglasno.

Marija Vljaković